

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו בשב"ק פרשת ראה תשפ"ג לפ"ק

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שע"מ

ואיתא במדרש (ויק"ר כט-יא) כל השביעין חביבין וכו', בדורות שביעית חביב, אדם שת אנוש קינן מהללאל ירד חנוך, וכתוב (בראשית ה-כד) ויתהלך חנוך את האלקים. באבות שביעי חביב, אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה, וכתוב (שמות יט-ג) ומשה עלה אל האלקים ע"כ. והיינו כי חנוך בצדקתו נתעלה להיות מלאך אלקים, ועלה לשמים לדור בין מלאכי מעלה, וכמבואר בתוספות (חולין ט. ד"ה פסוק) דחנוך זה מטטרו"ן, שר הנהפך לאש מבשר ע"ש. ועל דרך זה זכה אחר כך גם משה רבינו, להתעלות להיות מלאך, וכמו שנאמר (במדבר כ-טו) וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, וברש"י זה משה.

ואמרו חז"ל (ב"ר מח-יד) על משה שנאמר עליו (דברים ט-ט) ארבעים יום לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, וכי אפשר להתקיים ארבעים יום וארבעים לילה בלא אכילה ושתייה, אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיא ע"כ. והיא תמוה דאיך יתורץ קושייתו, דאף אם ראוי לילך בנימוסיא מקום שנכנס בו, מכל מקום הרי מן הנמנע להתקיים בלי אכילה ושתייה. ופירש בעיון יעקב (סוטה יד.) דודאי לא קשה היאך התקיים ארבעים יום ולילה בלא אכילה ושתייה, דשאני משה דמלאך ה' היה וגופו כולו רוחני ואין צריך לאכילה ושתייה, אלא דאם כן קשה למה אכל ושתה בשאר ימים כיון שאין צורך לו, דמדאמר ארבעים יום וכו' מכלל דבשאר הימים אכל ושתה, ועל זה משני שפיר אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיא, ולכך אכל ושתה בעת שהיה על פני האדמה עכ"ד (הובא בישמח משה פ' בראשית ד"ה יוצא ה' אלקים).

וזהו שאמרו השביעין חביבין, חנוך שנאמר בו ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותנו אלקים, שזכה להתעלות להיות ממלאכי אש. ועל דרך זה היה בשביעי שבאבות, זה משה רבינו, ומשה עלה אל האלקים, שנתעלה להיות גם כן למלאך אלקים. אמנם מדריגתו של משה עצומה יותר ממעלת חנוך, כי חנוך כאשר נתעלה להיות מלאך, לא היה יכול להמשיך להיות למטה בארץ, אלא לקח אותנו אלקים, ועל ידי זה ניטל ממנו גודל המעלה של יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (אבות ד-יז), ונעשה חפשי מן התורה ומן המצוות (שבת ל.). לא כן משה רבינו המשיך להיות כמלאך גם בתחתונים, מדריגה עצומה יותר מחנוך, אשר למעלה זו לא זכה שום ילוד אשה אחריו. ועם כל זה כותב הרמב"ם, שכל אדם ראוי להיות צדיק כמשה, והכל תלוי במעשיו של האדם.

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו וגו', והקללה אם לא תשמעו וגו' (יא-כו). ובאור החיים הק' דקדק, צריך לדעת למה אמר לשון ראייה על הדברים, ויותר מתאים על זה לשון שמיעה. עוד אמרו אנכי, הזכיר את עצמו על זה, ולא אמר ראה ה' נותן לפניכם. ופירש על דרך אומרים (רמב"ם ה' תשובה ה-ב) יכול אדם לעשות עצמו כמשה רבינו. והוא מה שהעירם, כי אליו יראו, להדמות אליו כל הבא ליקרב לעבודת הקודש עבודת ה', ולא יעריכו עצמן עם מה שלמטה מהם, ויהיו בעיני עצמן כי כביר מצאה ידם ע"כ.

וביתר ביאור, הנה אמרו חז"ל (נדה טז:) מלאך הממונה על הריון נוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו רבונו של עולם, טפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טיפש, עשיר או עני. ואילו רשע או צדיק לא קאמר, דאמר רבי חנינא הכל בידי שמים [כל מדותיו וקורותיו של אדם באין לו בגזירת מלך], חוץ מיראת שמים, שנאמר (דברים י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה [דבר זה לבדו הוא שואל ממך, לפי שהכל בידו זה בידך] ע"כ.

והיינו כי דרך האדם להצדיק מצבו, שהסיבה שלא נתעלה עוד יותר בתורה ועבודה, כי חסר ממנו הכלים להתעלותו, הכשרונות שלו חלושים, מצב פרנסתו מפריע לו, ואילו היה נברא חכם יותר או גבור יותר, ולא היה העניות מנת חלקו, היה בידו להתעלות יותר, ואין הוא אשם בדבר. על כן הורונו חז"ל שאם כי דברים אלו הם בגזירת עליון לכל אחד לפי שורש נשמתו ותפקידו בעולם, ויתכן שטפה זו תהא חלש וטפש ועני, עם כל זה רשע או צדיק לא קאמר, גם הוא יוכל להתעלות צדיק גמור, אם יאזור כגבור חלציו להתדבק בתורה ועבודה, יוכל להגיע למדריגת צדיק גמור.

ולא עוד, אלא שהרמב"ם הוסיף, שכל אדם ראוי לו להיות צדיק 'כמשה רבינו' או רשע כירבעם וכו', ואין לו מי שיכפהו, ולא גזור עליו, ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה ע"כ. ובאמת כן אמרו (סוכה כח.) שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלשים מהם ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבינו ע"כ. והיינו שבידו של כל אחד ואחד להגיע לידי הדרגה היותר גדולה שיש בצדקות, להיות כמשה רבינו בצדקתו.

ועבודת האדם היא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, הסולם יש לו שליבות ומדריגות זו למעלה מזו, ואי אפשר להגיע למעלה בפעם אחת, רק לאט לאט, ובכל יום ויום צריך להתעלות יותר ממה שהיה עומד אתמול. אמנם לפעמים כאשר עומד כבר למעלה באיזה מדריגה, הוא מעריך עצמו שעומד כבר במדריגה יותר מחבריו שעדיין לא הגיעו עוד למעלתו, ודי לו בזה. אבל באמת יש לו לשום עיניו ולבו למעלה, הלא יש הרבה שעומדים במדריגה רבה יותר ממנו. וכמו שרמזו בהכתוב (דברים ד-לט) בשמים ממעל, שבעיני שמים יש להביט על למעלה, שישאוף וישתוקק להגיע למעלה יותר, ואל יסתפק במה שיש לו, ועל הארץ מתחת, בעיני ארציות אז יהא שמח בחלקו, ויביט למטה, כי יש הרבה בני אדם שאין להם מה שיש לו (פרדס יוסף פ' בראשית עה"פ ועפר תאכל). וזהו שאמר משה לבני ישראל, 'ראה אנכי, שיתבוננו ויראו עליו, שישתוקקו להגיע למדריגתו, ולא יעריכו עצמם ממי שהוא למטה ממנו.

*

ובערוגת הבשם בפרשתנו כתב להוסיף, בהקדם הכתוב (שמואל א ט-ט) כי לנביא היום יקרא לפניו הרואה, כי צדיק אמיתי אין צריך להאריך בדבר שפתים לעורר את העם בתוכחות מוסר, אלא על ידי שרואים מעשיו הקדושים, זה עושה רושם עצום בלב כל רואהו. ומדה זו הוא רק באדם שהוא במדריגה גבוהה ורמה, על כן מלפנים לא היה הצורך להוכיח באמרי מוסר, אלא הוי סגיי שהיה רואה ומסתכל במעשים טובים שלו ובדרכו בקודש, וממילא היו מוכחים בזה. ושוב כשנתמעטו הדורות הוצרכו להאריך באמרי נועם להוכיח במישור, להגיד לבית יעקב חטאתם. והיינו דאמר הכתוב, כי לנביא היום, מה שהיום הוא בבחינת נביא, מלשון נבי שפתים (ישעיה נז-ט), כמו שפירש רש"י (שמות ז-א) ואהרן אחיך יהיה נביאך. יקרא לפניו הרואה, כלומר דמעיקרא כשעדיין הדורות היו במעלה יותר רמה, היה נקרא רואה. והיינו דשמואל הנביא היה נקרא הרואה (שמואל א ט-ט). וזה רימו משה לבני ישראל, ראה אנכי, כי אנכי הרואה ע"כ. והיינו שעצם ראיית הכלל ישראל את משה לפניו נותן ברכה וקללה, להבין את חשיבות התורה, ולהשכיל שהברכה היא אשר תשמעו והקללה אם לא תשמעו.

אך יש לבאר יותר, סיום הכתוב את הברכה אשר תשמעו וגו', על פי מה שפירש הש"ל"ה הק', מה שנאמר בסיום התוכחה, וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור, והארץ אזכור (ויקרא כו-מב), ולכאורה הרי זה הפסוק הוא של נחמה, ועדיין לא גמר הקללות, ואיך הפסיק בפסוק של נחמה בתוך הקללות. וכתב לפרש דאף זה הפסוק הוא מתוכחת מוסר, כי אינו דומה רשע בן רשע החוטא, לרשע בן צדיק, כי הרשע בן צדיק עונשו מרובה, שראה אביו מתנהג בחסידות והוא אין מנהג אבותיו בידיו. וכן אין דומה מי שהוא דר במקום מכוער למי שהוא דר במקום תורה. ועל זה אמר, אני אזכור לך אלו הדברים לכף חובה, שאתה מזרע אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב. וגם הארץ אזכור, כי נתתי לך ארץ ישראל שאוירא דארץ ישראל מחכים (בבא בתרא קנח:), ועל כל זאת לא הלכת בדרך ישר ע"ש.

ובכתב סופר (לקוטים ד"ה המג"א בה' ר"ה) פירש בזה מה שאומרים בתפלת ראש השנה, ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור, שנתלבט בה המגן אברהם (סימן תקצא-ז) דמשמע דקאי על יצחק, ואם כן עשו בכלל. וכתב לקיים הגירסא, דלכאורה איך אנו מזכירים בשופר עקדת יצחק, הלא אדרבה לגריעותא הוא לנו, שיש לנו אב שעקד עצמו ומסר נפשו לפני הקב"ה ומעשינו מקולקלים, אלא דבראש השנה שהכל חוזר בתשובה ומתחרט על חטאיו ונותן אל לבו להטיב דרכיו, אז יש זכות לנו שיקבל ה' תשובתנו בזכות יצחק שעקד עצמו לפניו. ולכן אנו אומרים עקדת יצחק לזרעו תזכור, ועשו באמת בכלל, ולנו שאנו חוזרים בתשובה הזכרה זאת טובה היא, ולעשו גריעותא היא. וסיים שאמר זאת לאביו מן החתם סופר וקלסיה ע"ש.

ובזה נבוא אל המכוון, כי הנה הדור המדבר זכו להיות ביחד עם משה רבן ארבעים שנה, ללמוד ממנו תורת ה', ולראות גודל עבודתו בקודש, איך נשתנה מבשר לאש, ילוד אשה נעשה מלאך אלקים, אשר זה צריך להשאיר רושם דקדושה עצומה על כל בני דורו. ומצינו שאמר משה לבני ישראל, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' (דברים י"ב). ובגמרא (ברכות לג:) אמרו, וכי יראה מילתא זוטרתא היא. ומשני אין לגבי משה זוטרתא היא. ופירשו (עיין תולדות יעקב יוסף ריש פ' קדושים), דלכאורה הלא משה רבינו מדבר כעת אל בני ישראל, אשר לגביהם לא היתה מילתא זוטרא. אך הכוונה, לגבי משה, אם שרוי אדם במחיצתו של משה, שרואה תמיד לנגד עיניו עוצם יראתו וקדושתו, אז גם לגבי סביבתו מילתא זוטרתא היא, מדת היראה ע"כ.

וזוהו שאמר להם, 'ראה אנכי', ראו והתבוננו באנכי, במשה רבן של ישראל, אשר עצם ראיית צורתו ועבודתו צריך להביא את סביבתו להתעלות, אבל בראייה זו הנני נותן לפניכם ברכה וקללה, דבר זה יוכל להביא לכם ברכה, ולעומת זה גם קללה. והסביר, 'את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה', אם ראיית התבוננות זו יביא אתכם לשמירת התורה ביתר שאת, אז היא לברכה, אבל 'הקללה אם לא תשמעו אל מצות ה', אם אחר כל זה לא ישתנו מעשיכם, ולא ישפיע עליכם בפועל ראייה זו, אז יהיה זאת לכם לחובה, על דרך שנאמר בתוכחה וזכרתי את בריתי יעקב, שהתביעה עליכם יהיה יותר קשה, אם היה לכם רבי כזה למורה דרך, וקדושת עבודתו לא השפיע עליכם, אז העונש יהא גדול יותר, ולא תהיה ראייה זו לברכה.

ולכן בדורות הראשונות היו נוסעים לצדיקים, וביותר בימים הללו ימי התשובה, להתעורר מהתנהגותם ודיבורי פיהם בתוכחת מוסר. וכאשר אין לנו לא רואה ולא נביא כימי קדם, נשאר לנו ספריהם הקדושים, אשר דבריהם כגחלי אש לעורר לבבות ישראל, ומה גם שיהא בעל השמועה עומד לפניו, להתבונן בגודל קדושתם באיזה מדריגה נעלה היו עומדים, ולקיים ראה אנכי, להשתדל להביט ולשאוף להגיע למעלתם, והבא לטהר מסייעין אותם, עדי נוכח לראות בישותן של ישראל בביאת בן דוד.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' ברוך צבי הארענשטיין הי"ו להגל השמחה השרויה במעונו בתגלת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יואל לאנדא הי"ו להגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	הרב ר' משה יעקב פישער שליט"א להגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	לע"נ הרה"ח ר' משה יהודה ב"ר צבי ע"ה נפטר א' דר"ח אלול תשע"ח - ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י בנו מוה"ר אברהם פנחס בערקאוויטש הי"ו
---	---	---	--

